

الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ

- سرشناسه: اصغری، امیرحسین، ۱۳۵۳ -
عنوان و نام پدیدآور: عقل در قرآن و تمدن اسلامی: سمینارهای ارائه شده در دومین دوره کوتاه مدت اسلام و مسائل معاصر / سیدامیرحسین اصغری، امیرعباس صالحی.
مشخصات نشر: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۳.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۲۷۶-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
عنوان دیگر: سمینارهای ارائه شده در دومین دوره کوتاه مدت اسلام و مسائل معاصر.
یادداشت: چاپ دوم: ۱۳۹۴ (فیپا).
موضوع: عقل و ایمان (اسلام)
موضوع: عقل و ایمان (اسلام) -- جنبه‌های قرآنی
موضوع: عقل و ایمان (اسلام) -- احادیث
شناسه افزوده: صالحی، امیرعباس
شناسه افزوده: جامعة المصطفی ﷺ العالمية.
رده بندی کنگره: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
۱۳۹۳ ۶۷ الف/۱۵/BP۲۱۶
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۲
شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۸۴۴۶۱

عقل در قرآن و تمدن اسلامی
سمینارهای ارائه شده در دومین دوره کوتاه مدت
اسلام و مسائل معاصر

سیدامیرحسین اصغری
امیرعباس صالحی

مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

عقل در قرآن و تمدن اسلامی

سمینارهای ارائه شده در دومین دوره کوتاه‌مدت اسلام و مسائل معاصر

مؤلفان: سیدامیرحسین اصغری - امیرعباس صالحی

چاپ دوم: ۱۳۹۴ ش / ۱۴۳۶ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۱۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸. تلفکس: ۰۲۵-۳۷۸۳۹۳۰۵۹
- قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۴۶
- قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲ +۹۸

pub.miu.ac.ir - miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

مرکز پژوهشی مطالعات تطبیقی اسلام معاصر

وابسته به مجتمع آموزش عالی تهران

جامعه المصطفی ﷺ العالمیه

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفیٰ صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر

مسیر نشر معارف ناب محمدی ﷺ «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ» را تأسیس کرده است.

اثر حاضر با عنوان **عقل در قرآن و تمدن اسلامی** حاصل پژوهش فضلی گرامی، آقایان سید امیر حسین اصغری و امیرعباس صالحی کوششی است در به ثمر رساندن گوشه‌ای از این اهداف متعالی. در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

فهرست

عقل در قرآن و تمدن اسلام	۱
فهرست	۷
مقدمه	۱۵
معرفی طرح و اهداف برنامه	۱۷
اهداف دوره:	۱۸
نگاه اجمالی به اساتید و محورهای بحث	۱۸
نمایه اساتید	۲۹
آیت الله جوادی آملی دام ظلّه	۳۱
آیت الله اعرافی	۳۲
حجت الاسلام و المسلمین دکتر سید محمود موسوی	۳۳
حجت الاسلام و المسلمین دکتر حمید پارسانیا	۳۴
دکتر شهرام پازوکی	۳۵
دکتر غلامرضا اعوانی	۳۵
دکتر کریم داگلاس کرو	۳۶
حجت الاسلام و المسلمین دکتر مهدی علیزاده	۳۷
دکتر یحیی بنو	۳۸
آیت الله دکتر مهدی هادوی تهرانی	۳۸

- ۳۹..... دکتر احمد پاکتچی.....
- ۳۹..... حجت الاسلام و المسلمین دکتر احمد واعظی.....
- ۴۰..... دکتر محمد روستوم.....
- ۴۱..... **سمینارها**.....
- ۴۳..... **عقل قرآنی**.....
- ۴۳..... آیت الله جوادی آملی.....
- ۴۳..... عقل مداری و اهمیت آن.....
- ۴۴..... هندسه‌ی عقل مداری.....
- ۴۵..... ۱. عقل جازم و مقنن.....
- ۴۵..... ۲. عقل عازم و مجری.....
- ۴۶..... ۳. عقل داور و لوأم.....
- ۴۶..... ۴. عقل قلب و متعالی.....
- ۴۶..... زندگی عقل محور.....
- ۴۸..... درگیری همیشگی.....
- ۴۹..... بهسازی عقل محورانه.....
- ۵۳..... **تعهد آفرینی علم در منطق قرآن**.....
- ۵۳..... آیت الله اعرافی.....
- ۵۳..... نگاه اسلام به علم.....
- ۵۶..... ظروف مرتبطه.....
- ۵۷..... محدودیت‌های ذاتی علم.....
- ۶۳..... **عقل و عقلانیت در تمدن اسلامی**.....
- ۶۳..... دکتر سید محمود موسوی.....
- ۶۳..... رویکردها.....
- ۶۶..... گونه‌های مختلف عقلانیت.....
- ۶۷..... جایگاه عقل در سنت اسلامی.....
- ۶۸..... عقل فلسفی.....
- ۶۹..... عقل کلامی.....
- ۶۹..... عقل عرفانی.....
- ۷۰..... نتیجه.....

۷۱	عقل در فرهنگ و تمدن اسلامی.....
۷۱	حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید پارسانیا.....
۷۱	مقدمه:.....
۷۴	بخش اول: اقسام معانی ، مفاهیم و اصطلاحات عقل.....
۷۵	دوم: مراتب وجودی عقل.....
۷۶	سوم: اقسام عقل ادراکی به حسب موضوع.....
۷۷	چهارم: تقسیمات روشی عقل انسانی.....
۷۸	پنجم: تقسیمات کاربردی عقل.....
۷۹	ششم: تقسیمات به حسب منشأ و علل وجودی.....
۸۰	هفتم: تقسیمات عقل به اعتبار عرصه حضور.....
۸۱	هشتم: تقسیمات عقل به حسب اعتبار معرفت شناختی.....
۸۲	بخش دوم: کاربرد اصطلاحات و معانی عقل در متون اسلامی.....
۸۴	اول: عقل به عنوان قوه‌ای بشری و وجودی جوهری و مستقل.....
۸۸	دوم: مراتب وجودی عقل:.....
۹۱	سوم: اقسام عقل ادراکی به حسب موضوع.....
۹۳	چهارم: اقسام عقل به حسب روش.....
۹۷	پنجم: تقسیمات کاربردی عقل.....
۱۰۰	ششم: تقسیمات عقل به لحاظ منشأ و مبداء تعقل.....
۱۰۲	هفتم: اقسام عقل به اعتبار عرصه حضور.....
۱۰۶	هشتم: اعتبار معرفت شناختی اقسام عقل.....
۱۱۵	احیای علم در مثنوی معنوی.....
۱۱۵	دکتر شهرام پازوکی.....
۱۱۵	چکیده.....
۱۱۷	حماقت و نادانی: داستان عیسی.....
۱۲۰	نادانی نجات بخش.....
۱۲۲	اقسام علم و دانایی.....
۱۲۲	الف. علم نقلی.....
۱۲۳	علم تحقیقی در مقابل علم تقلیدی.....
۱۲۴	ب. علم عقلی.....
۱۲۶	عقل کلامی.....

- تأویل معتزله..... ۱۲۷
- عقل فلسفی..... ۱۲۸
- شأن عقل جزئی در تدبیر دنیا..... ۱۳۰
- ج. علوم طبیعی و ریاضی..... ۱۳۲
- د. علم قلبی..... ۱۳۵
- نتیجه..... ۱۳۹
- مبنای مشترک حکمت و قرآن..... ۱۴۳**
- دکتر غلامرضا اعوانی..... ۱۴۳
- عقل و وحی..... ۱۴۳
- مراتب دانش..... ۱۴۴
- عقل در سنت فلسفی یونان..... ۱۴۷
- مسلمانان و سنت فلسفی یونان..... ۱۴۸
- علل جدایی حکمت و فلسفه..... ۱۵۰
۱. نظریه‌ی حقیقت مضاعف..... ۱۵۰
۲. تقلیل عقل..... ۱۵۰
۳. سوپژکتیویته..... ۱۵۰
۴. دوگانه‌انگاری دکارت..... ۱۵۱
۵. مشکل برزخ..... ۱۵۱
۶. اختیار و طبیعت‌گرایی..... ۱۵۱
۷. ایمان بدون عقل..... ۱۵۲
- عقل در قرآن و تمدن اسلامی..... ۱۵۳
- آفرینش عقل؛ نگاهی به مسئله‌ی آفرینش عقل از منظر تاریخی و روایی در سنت اسلامی ۱۵۵**
- دکتر کریم داگلاس کرو..... ۱۵۵
- مقدمه..... ۱۵۵
- عقل در احادیث:..... ۱۵۷
- المحاسبی..... ۱۵۹
- نظر غزالی در باب عقل:..... ۱۶۱
- الف) غریزه (قوه‌ی فطری):..... ۱۶۱
- ب. علوم ضروریه:..... ۱۶۲
- ج. علم المستفاد:..... ۱۶۲

- د. حکمت عملی و نظری:..... ۱۶۲
- عقل اول در فلسفه در روایات و اقوال..... ۱۶۴
- اصول و بنیاد های عقلانیت در اسلام با تمرکز بر جریان سلفی گری..... ۱۶۷**
- دکتر احمد پاکتچی..... ۱۶۷
- دو جریان سلفیه و مسئله ی عقلانیت:..... ۱۶۸
- ظهور مکتب سلفیه (دومین موج سلفی)..... ۱۶۹
- دو مشکل اساسی ابن تیمیه..... ۱۷۱
- عقلانیت، تعارض و انطباق..... ۱۷۲
- ارتباط عقل با متون دینی..... ۱۷۴
- اخلاق در اندیشه ی اسلامی و نقد ناواقع گرایی اخلاقی و اخلاق بیوتکنولوژی..... ۱۷۹**
- حجت الاسلام و المسلمین دکتر مهدی علیزاده..... ۱۷۹
- محور اول:..... ۱۸۰
- رویکرد فلسفی (اخلاق فلسفی)..... ۱۸۰
- مبانی انسانشناسی اخلاق فلسفی..... ۱۸۰
- رویکردهای اخلاق فلسفی..... ۱۸۱
- رویکرد شهودی-عرفانی..... ۱۸۲
- رویکرد نقلی..... ۱۸۲
- رویکرد تلفیقی..... ۱۸۲
- محور دوم : جایگاه عقل و قرآن در میان منابع معرفتی اخلاق اسلامی..... ۱۸۳
- منبع اول: وحی (قرآن کریم)..... ۱۸۳
- عقلانیت قرآن کریم..... ۱۸۴
- حجیت قرآن کریم..... ۱۸۴
- کارآمدی قرآن کریم..... ۱۸۴
- مروری کوتاه بر مبانی، معیار، هدف، الگوها و رهیافت تربیتی نظام اخلاقی قرآن
..... ۱۸۴
- مبانی اخلاق..... ۱۸۴
- معیار اخلاق:..... ۱۸۵
- هدف اخلاق:..... ۱۸۵
- الگوهای اخلاقی:..... ۱۸۵
- رهیافت تربیتی:..... ۱۸۵

- منبع دوم: عقل..... ۱۸۶
- عقلانیت عقل:..... ۱۸۶
- حجیت عقل:..... ۱۸۶
- کارآمدی عقل:..... ۱۸۶
- محور سوم: نقد ناواقع گرایی اخلاقی:..... ۱۸۷
- تعریف واقع گرایی اخلاقی..... ۱۸۷
- ادعاهای واقع گرایان اخلاقی:..... ۱۸۷
- غیر واقع گرایی اخلاقی..... ۱۸۸
- نسبیت اخلاقی..... ۱۸۸
- تحلیل دقیق مفاهیم اخلاقی در فلسفه اسلامی بر پایه ابداع مفهوم «معقول ثانی فلسفی»..... ۱۸۸
- محور چهارم: نقد اخلاقی چالشهای مدرن در زیستفناوری..... ۱۹۰
- بیوتکنولوژی کشاورزی..... ۱۹۰
- بیوتکنولوژی پزشکی..... ۱۹۰
- نقد و بررسی..... ۱۹۱
- تعریف خود مختاری..... ۱۹۲
- ریشه های فلسفی اصل خودمختاری:..... ۱۹۲
- نقد محتوایی اصل خودمختاری (شامل دو نقد)..... ۱۹۲
- نقد یکم..... ۱۹۲
- نقد دوم..... ۱۹۳
- نقد بنیادهای فلسفی اصل خودمختاری فردگروانه (شامل چهار نقد):..... ۱۹۳
- نقد یکم..... ۱۹۳
- نقد دوم..... ۱۹۳
- نقد سوم..... ۱۹۴
- نقد چهارم..... ۱۹۴
- نقد قرائت لیبرال سرمایه‌داری از عدالت (شامل یک نقد بلند):..... ۱۹۴
- طیف بندی عدالت توزیعی حداقلی تا حداکثری:..... ۱۹۴
- تأملی در مراسله و مکاتبه بین صدرالدین قونوی و خواجه نصیرالدین طوسی..... ۱۹۷
- دکتر یحیی بونو..... ۱۹۷
- وجه تمایز قونوی از خواجه نصیر..... ۲۰۲

۲۰۵.....	نظریه‌ی اندیشه‌ی مدون.....
۲۰۵.....	آیت الله دکتر هادوی تهرانی.....
۲۰۵.....	عناصر نظریه.....
۲۰۷.....	عنصر فلسفه.....
۲۰۷.....	عنصر اخلاق.....
۲۰۸.....	عنصر اصول.....
۲۰۹.....	عنصر سیستم.....
۲۰۹.....	عنصر سیستم قانونی.....
۲۰۹.....	نتیجه.....
۲۱۱.....	عقلانیت اسلامی و فلسفه‌ی سیاسی.....
۲۱۱.....	دکتر احمد واعظی.....
۲۱۱.....	مقدمه.....
۲۱۲.....	روشن سازی مفاهیم.....
۲۱۲.....	جنبه‌ی توصیفی.....
۲۱۳.....	منظور از عقلانیت.....
۲۱۴.....	عقلانیت نظری و عقلانیت عملی:.....
۲۱۵.....	سیستم‌های عقلانیت.....
۲۱۸.....	عقلانیت اسلامی و عناصر اساسی آن:.....
۲۱۹.....	دموکراسی.....
۲۲۱.....	دموکراسی دینی:.....
	میراث عقلانیت اسلامی و جهان بینی‌های معاصر؛ بانگ‌آه به مکتب‌ه ابن عربی با فخرالدین
۲۲۵.....	رازی
۲۲۵.....	دکتر محمدروستوم.....

